

nostno poviesti može zato samo relativno biti, te iz vremenih momenta proizlaziti; i tko se sam neće da obmanjuje i da stvari izkrivljuje — mora se zaviek u toj znanosti absolutnih mjerila vrijednosti odreći“.¹⁹

Na to ćemo odgovoriti sljedeće. Neosnovan je Lorenzov strah, da bi uporabom etike postala poviest služavkom njenom. Ta ako ona dosad nije postala služavkom mnogobrojnih znanosti, kojih rezultate nužno treba, zašto da ju baš u tom slučaju stigne ta sudbina? Historiografija smatra ocjenjivanje vrijednosti događaja povjestnih svojim principom. Za ocjenjivanje pako potrebna su mjerila: a ta mjerila baš su rezultati etike.

Ti rezultati jednako su dakle nužni za poviest, kao što su joj potrebni rezultati ostalih pomoćnih znanosti. Mi i ne ćemo ino, nego da etika bude poviesti na pomoć sa svojim mjerili.

Ali ta mjerila su absolutna, a Lorenz traži mjerila relativna, mjerila vezana uz vrijeme. Držeć se valjda načela „Tempora mutantur, et nos mutamur in illis“, trebati će bar za svako stoljeće mjerila druga. A pošto su mjerila principi, to će poviest počivati na bezbroju takovih principa. Dok druge znanosti idu za tim, da svoje principe svedu na što manji broj, Lorenz hoće, da broj principa povjestnih pomnoža. I dok razne znanosti teže za absolutnim, poviest ima biti čedna i zadovoljiti se s relativnim.

Lorenz misli, da će poviest time u vrijednosti poskočiti. „Jer dočim se one absolutne vrijednosti, kako jasno poglavito na Schlosseru pokazasmo, nisu uzimale iz poviesti, već su se od drugud unosile, prištedilo se tim exaktno i metodično izpitivanje onih momenta, koji kao prave historičke vrijednosti povjestničara usposobljuju, obćenito vriedan sud o pojedinih pojavah izreći“.²⁰